

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/140737,Odsloniecie-tablicy-upamietniajacej-Grupe-Lad-osa-Grupe-Berneńska-w-Będzinie-24-.html>
2022-09-30, 11:52

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej Grupę Ładosia (Grupę Berneńską) w Będzinie, 24 marca 2021

24 marca 2021 r. w Będzinie przy ul. T. Kościuszki (mur oporowy peronu I stacji PKP Będzin Miasto) została odsłonięta tablica upamiętniająca Grupę Ładosia (Grupę Berneńską). Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach wraz z Urzędem Miasta w Będzinie zorganizował uroczystość w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Tablica upamiętniająca Grupę Ładosia (Grupę Berneńską) w Będzinie.

Odślonięcia dokonali: dr Andrzej Sznajder, dyrektor Oddziału IPN w Katowicach, Anna Drzewiecka, wiceprezydent miasta Będzina oraz Włodzimierz Kac, przewodniczący Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Katowicach.

Podczas uroczystości został odczytany list okolicznościowy przesłany przez Iwonę Kozłowską - Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny w Konfederacji Szwajcarskiej oraz Księstwie Liechtensteinu.

Uroczystość odbyła się z zachowaniem zasad ścisłego reżimu sanitarnego.

Grupę tworzyli między innymi polscy dyplomaci: ambasador RP w Bernie Aleksander Ładoś, jego zastępca Stefan Ryniewicz, konsul Konstanty Rokicki i Juliusz Kuehl. Należał do niej także poseł na Sejm II RP Abraham Silberschein oraz przedstawiciel organizacji żydowskich Chaim Eiss. Jej członkowie zajmowali się wytwarzaniem paszportów z krajów latynoamerykańskich, które przekazywali żydom europejskim dla uratowania ich przed zagładą w czasie II wojny światowej.

Według szacunków staraniem wspomnianych osób wydano w sumie ok. 8-10 tysięcy paszportów, przy czym do października 2019 r. udało się ustalić spis imienny 2987 uratowanych. Spis jest dostępny na stronie internetowej [Instytutu Pileckiego w Warszawie](#).

Warto podkreślić, iż w kręgu uratowanych osób pochodzenia żydowskiego znajdowali się zwłaszcza przedwojenni obywatele polscy, niemieccy i holenderscy. W kręgu tych pierwszych wielu pochodziło z Zagłębia Dąbrowskiego, np. z Sosnowca, Dąbrowy Górniczej i właśnie Będzina. Na obecnym etapie badań ustalono, że ok. 800 osób pochodzących właśnie z Będzina otrzymało paszporty przygotowane przez Grupę Berneńską.

Tablica, która jest pierwszym w Polsce upamiętnieniem Grupy Ładosia, została sfinansowana ze środków Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Katowicach.

Warto zaznaczyć, że rok 2021 uchwałą podjętą przez Sejm RP został ogłoszony Rokiem „Grupy Ładosia”. O jej działalności opowiada film dokumentalny „[Paszporty Paragwaju](#)” w reżyserii Roberta Kaczmarka, który został wyprodukowany przez Instytut Pamięci Narodowej.

Film dokumentalny „Paszporty Paragwaju” w reżyserii Roberta Kaczmarka został wyprodukowany przez Instytut Pamięci Narodowej w 2018 r. Jego kinowa [premiery](#) odbyła się w 30 stycznia 2019 r. Film dotknął bardzo ważnego, mało znanego szerszemu odbiorcy wątku historii Polski, jakim była działalność grupy posła Aleksandra Ładosia na rzecz ratowania Żydów. W skład tej grupy wchodził: zastępca Aleksandra Ładosia Stefan Ryniewicz, wicekonsul RP Konstanty Rokicki, attaché polskiego poselstwa Juliusz Kuehl i dwóch przedstawicieli organizacji żydowskich – Abraham Silberschein (Światowy Kongres Żydów i założony przez niego RELICO – Committee for Relief of the War-Stricken Jewish Population) oraz Chaim Eiss (Agudat Israel). Grupa ta w latach 1941-43 zajmowała się podrabianiem i szmuglowaniem ze Szwajcarii do Polski i innych krajów Europy paszportów krajów Ameryki Łacińskiej dla Żydów.

Zwiastun filmu

Film „Paszporty Paragwaju”

Kontynuacją „Paszportów Paragwaju” jest film dokumentalny „Polmission. Tajemnice paszportów”, którego koproducentem jest Instytut Pamięci Narodowej. Przedstawia wątek jednej z największych i najbardziej zagadkowych akcji ratowania Żydów podczas II wojny światowej. Obraz w reżyserii Jacka Papisa jest kontynuacją filmu *Paszporty Paragwaju* i opowiada o dalszych losach Ocalonych dzięki działalności polskiej dyplomacji i polskiego wywiadu, we współpracy z międzynarodowymi organizacjami.

„POLMISSION. Tajemnice paszportów” [TRAILER]

Polecamy artykuł dr Alicji Gontarek (Biuro Badań Historycznych IPN): *Na ratunek! Działalność Poselstwa RP w Bernie w obliczu Zagłady Żydów 1942-1945*

W latach 70. XX w. powstało w Szwajcarii monumentalne, dziewięciotomowe opracowanie autorstwa najwybitniejszego szwajcarskiego historyka Egdara Bonjoura na temat historii neutralności tego państwa.

Omawiając okres drugiej wojny światowej Bonjour nazwał działalność polskiego posła w Bernie, Aleksandra Ładosia, występującego od maja 1940 r. w roli *chargés d'affaires*, mianem „wichrzyelskiej”.

Złota karta centrali alarmistycznej

Zupełnie inaczej odniósł się do niej Izaak Lewin, który podczas drugiej wojny światowej brał bezpośredni udział w ratowaniu Żydów, odbierając w Nowym Yorku wszystkie zaszyfrowane wiadomości z Berna. Trafiły one do niego za pośrednictwem Konsula Generalnego RP Sylwina Strakacza. Oceniał on, że

„Sylwin Strakacz w Nowym Yorku oraz poseł polski w Bernie Aleksander Ładoś zapisali sobie złotą kartę w księdze, która notuje dla potomności usiłowania pomocy dla najniebezpieczniejszych wśród ofiar hitlerizmu”.

Dziś pozytywna opinia wyrażona przez I. Lewina, a także wielu badaczy, jest przeważająca dla oceny dokonań A. Ładosia – Berno nazywane jest przez nich „centralą alarmistyczną Holokaustu”, a postać kierownika placówki dyplomatycznej uznawana za kluczową i znaczącą dla powodzenia wszelkich akcji ratunkowych Żydów zagrożonych eksterminacją, dokonywaną przez aparat państwowy III Rzeszy.

Szczególnie oddanymi dla sprawy ratowania Żydów osobami, poczynając od pracowników placówki, oprócz A. Ładosia, byli: jego zastępca Stefan Ryniewicz, wicekonsul RP Konstanty Rokicki, a także Chaim Eiss (przedstawiciel ortodoksyjnej partii Aguda Israel) oraz Abraham Silberschein (Światowy Kongres Żydów, Relico). Zajmując znaczące stanowiska, prawdopodobnie wszyscy byli w równym stopniu wtajemniczeni w akcje ratownicze Żydów polskich.

Łącznikiem między organizacjami żydowskimi a placówką był zatrudniony z przerwami od 1940 r. w poselstwie Julius Kühl – pełnił różne funkcje: *attaché* poselstwa i referenta do spraw uchodźców w poselstwie polskim. Intensywnie działał także w funkcjonującym pod polską egidą Polskim Komitecie Pomocy Ofiarom Wojny, który zajmował się opieką nad około 5 tys. uchodźcami, głównie żydowskimi, którzy uciekli do Szwajcarii z Francji i Belgii.

Tajna radiostacja w państwie neutralnym

Dla powodzenia akcji pomocowo-ratunkowych kluczowe były dwie sprawy – po pierwsze, neutralny charakter Szwajcarii, jakkolwiek ostrożni Szwajcarzy pilnie śledzili poczynania placówki, utrudniając jej działanie. Tłumaczymy to tym, że choć państwo to miało status neutralny, jednak jego zależność od stanowiska III Rzeszy w wielu sprawach była duża, więc jawne antyniemieckie nastawienie Ładosia, które dało o sobie znać od początku jego bytności w Bernie, wzbudzało niezadowolenie szwajcarskich elit politycznych.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)